

Uwagi: 1. Urzędnikom Wydziału Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, nadaje się na ogólnej zasadzie ubranie mundurów ustanowione Najwyższemu zatwierdzonej p. r. 1856 r. z tem, że:

a) Urzędnicy Komisji Rządowej i znajdujących się przy niej Rady Duchownej i Wychowania Publicznego, oraz Komitetu Cenzury, Biblioteki Publicznej i Gabinetów lub Muzeów, nosić będą półkaptany z sukna ciemno granatowego, z kolturami i mankietami z sukna tegoż koloru, z białą wypustką u kolturów, mankietów i kieszeni, i ze srebrnym haftem odpowiednim klasie Urzędu, według zatwierdzonych dla tego haftu rysunków; guzik białe z herbem Królestwa, frak mundurowy lub surdut z sukna ciemno-granatowego z kolturami i mankietami tegoż koloru.

Z powodu otwierających się bez upoważnienia Władzy, przez różne osoby, Szkółek początkowych, Komisja Rządowa na zasadzie postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa z d. 20 Marca (1 Kwietnia) r. b. N. 9766 ogłasza niniejszem, że każdy kto już otworzył taką Szkołę, winien o tem donieść właściwemu Rządowi Gubernialnemu w przeciągu miesięcy dwóch od daty niniejszego ogłoszenia.

Przytem Komisja Rządowa uwiadamia, że zakładanie Szkółek początkowych, zwłaszcza w tych miejscach gdzie dotąd Szkoły Elementarnej Rządowej nie ma, wzbudzeniem nie jest. Wszakże gdy Władza Edukacyjna powinna mieć w swej kontroli wszystkie zakłady naukowe, to Komisja Rządowa na zasadzie powyżej cytowanego postanowienia Rady Administracyjnej, poleca Rządom Gubernialnym, aby i nad Szkołkami temi rozciągnęły ze swej strony właściwy nadzór. W skutek czego każdy z właścicieli ziemskich i proboszczów, mających zamiar otworzyć u siebie podobną Szkołkę początkową, winien o tem podanie na prostym papierze do Rządu Gubernialnego, z oznaczeniem miejsca, gdzie ma być otwarta tego rodzaju Szkołka z wymienieniem Nauczyciela, który ma uczyć, tudzież z wyszczególnieniem przedmiotów wykładu, i książek, jakie do tego użyte być mają. — p. o. Dyrektora Wydziału, Radca Stanu J. Korzeniowski.

CZĘŚĆ NIURZĘDOWA.

(Rada Stanu). — Przedstawiony przez Dyrektora Głównego Prezydującego w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu projekt o udzielaniu właścicielom dóbr pożyczek hipotecznych do wysokości 5 milionów rub. sr. na przeprowadzenie zmian w gospodarstwach czynszowianem włościan spowodowanych, Rada Administracyjna wniosła do Rady Stanu Królestwa.

KOMITET

Budowy Kościoła w Warszawie przy placu Grzybowskim.

Podaje do wiadomości, że od daty ogłoszenia ostatniego wykazu składek, wpłynęło do kasy Komitetu po dzień dzisiejszy następujące kwoty z dobrowolnych ofiar mieszkańców kraju na budowę Kościoła:

- 485 Członek Komitetu ksiądz T. Lubomirski, wnioś składek od B. N. r. 100.
- 486 Ks. Ślawicki, proboszcz parafii Książ, zebrane od parafian rs. 38 k. 24 1/2.
- 487 Ks. Naraziński, proboszcz parafii Kłeczew, złożone przez parafian rs. 15.
- 488 Ks. Rejkowski, proboszcz parafii Zawady, składkę od mieszkańców swej parafii rs. 17.
- 489 Ks. Latosiński, proboszcz parafii Rychwały, zebrane od parafian rs. 17.
- 490 Ks. Kozakowski, proboszcz parafii Jangród, z ofiar od tamtejszych mieszkańców rs. 37 kop. 73.
- 491 Ks. Jasikiewicz, proboszcz parafii Długosiodła, zebrane od parafian rs. 12.
- 492 Ks. Falkiewicz, proboszcz parafii Św. Mikołaja w Kaliszu, powtórnie zebrane rs. 6 k. 5.
- 493 Ks. Skowroński, proboszcz parafii Piski, złożone przez parafian rs. 3.
- 494 Panna Dama, za pośrednictwem ks. Gwardiana OO. Bernardynów w Kole, ofiarę jednorazową rs. 3.
- 495 M. ofiarę jednorazową rs. 7 k. 50.
- 496 Ks. Kosiński, dziedzic dóbr Wielkopole, zebrane od sąsiadów rs. 25.
- 497 Redakcja Gazety Polskiej, zebrane z ofiar dobrowolnych rs. 96 k. 70.
- 498 Hr. Poletyło, ofiarę rs. 6.
- 499 Członek Komitetu ksiądz Lubomirski, nowo zebrane ze składek rs. 30 k. 50.
- 500 Ks. Marchlewicz, proboszcz parafii Szeków przez ręce ks. Smiarowskiego, zebrane ze składek rs. 21 k. 77 i pół.
- 501 Z 3-ich puszek, przez Członków Komitetu utrzymywanych, wpłynęło rs. 12 k. 95 1/2.
- 502 Paulina Górka, złożone na jej ręce rs. 15.
- 503 Hr. Poletyło, złożył rs. 25.
- 504 Maksymilian Vidal, nadesłane na jego ręce rs. 45 k. 50.
- 505 Ks. Tarnowski, proboszcz parafii Rzeżewice, zebrane od parafian rs. 7 k. 40.
- 506 Ks. hr. P. b. s. Z. ofiarę rs. 50.
- 507 Jego Ekscelencja Arcybiskup Metropolita Warszawski, ks. Szczyński Feliks, rs. 100.
- 508 Ks. Wojciecki, proboszcz parafii Belsk, składkę od parafian rs. 8 k. 80.
- 509 Ks. Bokina, proboszcz parafii Potok, złożone przez parafian rs. 13.
- 510 Ks. Bogusławski proboszcz parafii Mierzyn, powtórnie od parafian zebrane rs. 9 k. 25 1/2.
- 511 Ks. Drapkowski, proboszcz parafii Soles, zebrane od parafian rs. 13.
- 512 Ks. Prątnicki, proboszcz parafii Łobudzie, złożone przez parafian rs. 11.
- 513 Ks. Górski, wikaryusz parafii Końskie, zebrane od parafian rs. 53 k. 55.
- 514 Ks. Piekalski, proboszcz parafii Główna, składkę od parafian rs. 18 k. 73.
- 515 Jasiński, dziedzic dóbr Rozwadówko, zebrane z ofiar rs. 30.
- 516 Lempiński, Radca Dyrekcji Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, zebrane ze składek rs. 30 i z legatu Starnalskiej rs. 450.
- 517 Ks. Trebowski, proboszcz parafii mała Kamierzka, zebrane od parafian rs. 20.
- 518 Migutowski i Bujanowicz, ofiarę jednorazową rs. 1, tudzież figurę z drzewa wyróbną, wyobrażającą Zbawiciela.
- 519 Ks. Kowalewski, proboszcz parafii Lutocin, składkę od parafian rs. 15 k. 50.
- 520 Ziolkowska, ofiarę jednorazową rs. 1.
- 521 Mazurkiewicz, przez pośrednictwo Członka Komitetu Andrzeja Hempla, zebrane ze składek rs. 45.
- 522 Cegielnia Burakowska, należąca do posiadłości Marymont, tytułem zwrotu opłaty ro-

gatkowej od cegły, do budowy fundamentów kościoła dostarczonej rs. 42 k. 70.

523 Ks. Stasiowski, proboszcz parafii Zuzel, zebrane od parafian rs. 41 k. 87.

524 Z. realizacji kuponów platnych od Listów Zastawnych, w depozycie kasy Komitetu znajdujących się, za obadwa półrocza 1861 r., to jest w półroczu 1m od rs. 23,415, a w 2m, od rs. 19,560. — Łącznie od sumy rs. 42,975 po 2%, wpłynęło rs. 859 k. 50.

525 Z przewidyki kursu nad nominalną wartość przy wymianie Listów Zastawnych na gotówkę otrzymano rs. 39 k. 27 1/2.

526 Ks. Montronowicz prob. parafii Tur, złożone przez parafian rs. 19 k. 34 1/2.

527 Ks. kanonik Węgrzynowicz, proboszcz parafii Prandocin jednorazową ofiarę rs. 3.

Warszawa d. 1 Kwietnia 1862 r. — Prezydujący, Andrzej Zamojski. — Sekretarz Komitetu, Sporyński.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ogólne sprawozdanie.

Słowa wyrzeczone przez ministrów angielskich w izbie gmin, przyznaje sprawie włoskiej, zyskały pochwały dziennikarstwa angielskiego, lecz jak można wnioskować z tonu półurzędowych dzienników francuz, jak *Patrie* i *Pays*, sprawiły niezadowolnienie w sferach urzędowych w Paryżu. *Patrie* oświadcza, że mowa lorda Palmerstona jest tylko zbiorem głośno brzmiących słów, i że Anglia mimo zapewnień swych o sympatii dla Włoch, nie poświęci dla nich ani jednego szyling, ani jednego żołnierza. *Journal des Débats* odpowiada na to, że Włochy nie pragną żadnej materialnej pomocy, a tylko moralnego poparcia, które jedynie może doprowadzić do rozwiązania kwestji rzymskiej, kwestji wyłącznie moralnej, jak to dawno jeszcze oświadczył hrabia Cavour. *Pays* na zarzut, że francuzi zajmują Rzym, odpowiada, że Anglii zajmują Gibraltary, a prowincje neapolitańskie porównywa z wyspami jonskimi. Według zdania dzienników belgijskich nie zbyt to szczęśliwe porównanie, bo Anglii posiadają Gibraltary na podstawie traktatów, kiedy Francja pozostawia wojska swe w Rzymie gwałci i prawo międzynarodowe, i prawo ludu rzymskiego, jak to z trybunu oświadczył, jeszcze tak niedawno w imieniu rządu p. Billaut, i na koniec narusza zasadę nieinterwencji. Również nie stosowne jest porównanie Rzymu do Wenecji, którą Austria posiada na podstawie traktatów. *Pays* dziwi się dla czego lord Palmerston wymaga, aby Francuzi opuścili Rzym nie postawił zarazem żądania, aby Austria ustąpiła z Wenecji, dzienniki zaś belgijskie usprawiają takie różne stanowisko ministra angielskiego względem dwóch niejednakowych kwestji. Naprawdę minister angielski równie jak wielu Włochów uważa widac węzeł kwestji włoskiej w Rzymie a nie w Wenecji, jak to można wnioskować z jego wyrażenia, iż kiedy Rzym stanie się stolicą królestwa, natenczas Włochy zgodnie z słowami niegdyś wyrzeczonymi przez Cesarza Napoleona, staną się swobodne od Alp do Adriatyku. Powtóre jako członek rządu angielskiego, nie może występować w podobny sposób w kwestji weneckiej, o której jednak nieraz już odzywał się na korzyść Włochów, jak występuje w kwestji rzymskiej. Z tego wszystkiego wszakże można wnosić, że ani rząd angielski wyrażając jawnie swe sympatie dla Włochów, ani półurzędowe organa rządu francuzkiego starające się osłabić znaczenie tych objawów, nie mają na widoku pomyślności Włoch. Zdaje się, iż po prostu jest to walka o wpływ na półwyspie apenińskim.

Gabinet angielski ogłosił raportu posła swego z Turynu i konsula z Neapolu przekonujący, że wiadomości o wzburzeniu w prowincjach południowych są przesadzone; to samo potwierdza i depesza z Turynu o raporcie generała La Marmora.

Dzienniki belgijskie i francuzkie podają teraz okólnik p. Ratazkiego, znany już cołkowiak z depeszy telegraficznej, która wskazywała główną jego myśl, mianowicie, że pomiędzy ludźmi kierującymi po kolei sterem rządu we Włoszech, mogą zachodzić różnice tylko co do stopnia swobód jakie mogą być udzielone mieszkańcom. Pan Ratazzi mniema, że dla połączenia wszystkich sił narodu, należy rozszerzyć na wszystkich swobody zapewnione Statutem, co jednakże nie odejmuje gabinetowi siły w przeszkodzeniu aby swobody te, nie były użyte na szkodę państwa przez stronnictwa krańcowe, tak naprzód posunięte, jako też i wsteczne. Część administracyjna programu zawiera bardzo dobre myśli o decentralizacji, i urzędowaniu administracji z korzyścią dla państwa i mieszkańców.

Dzienniki które w powstaniu greckim upatrywały tylko bunt wojskowy, przysmuszone są przyznać teraz, że stan tego państwa jest daleko gorszy niż przewidywano. To co głoszone o oświadczeniach niektórych państw na korzyść dynastji króla Ottona nie potwierdza się. Według *Gazety Augsburgskiej* przy układach w tym przedmiocie, pomiędzy mocarstwami opiekunczemi okazały się takie różnice zapatrywania się na rzeczy, że nie podobna przewidywać w obecnej chwili zbiorowego oświadczenia mocarstw za dynastją króla Ottona. Ostatnie urzędowe depesze z Grecji wskazują, że namowy w celu skłonienia powstanców w Naupliu do poddania się, pozostały bezskutecznymi.

W Austrii cała uwaga wyłącznie zwrócona jest na finanse, a mianowicie na kwestję bankową, co do której panuje taka sprzeczność zdań pomiędzy ministrem skarbu a komisją finansową. Dzienniki wiedeńskie mają nadzieję, że w czasie ferij parlamentarnych minister potrafi ułożyć inny projekt, zgodniejszy z uśposobieniami i pojęciami rady państwa.

Komisja wojskowa ustanowiona w Berlinie dla zaprojektowania oszczędności jakie możnaby zaprowadzić w budżecie wojny, w kilku posiedzeniach ukończyła swą pracę. Z krótkości jej prac wnioskują, że nie zajmowała się drobnymi szczegółami lecz tylko dwoma ważnymi kwestjami, latami służby i ilością wojska jaką należy zachować pod zastandami. Pomimo zaprzeczeń *Stern-Zeitung*, powszechnie mniemają, iż pomiędzy p. von der Heydtem i generałem Roon zachodzą ciągle nieporozumienia. Jak się zdaje, poszukiwania w celu odkrycia sprawy ogłoszenia listu, zbyt gorliwie były prowadzone i wykryły to co powinno być pozostać w tajemnicy, skutkiem czego, sprawa ta ma być puszczona w zapomnienie. Nie spodziewają się jednak, aby wszelkie usiłowania teraźniejszego gabinetu skłoniły wyborców do wysłania deputowanych powolniejszych od poprzedniej izby. Protestacja senatów uniwersyteckich, sprawiła wielkie w kraju wrażenie i spodziewano się, że za ich przykładem pójdzie sądowictwo. Skutkiem tego w Berlinie krąży pogłoska o powołaniu znów do gabinetu pp. Auerswalda i Schwerina, mających wpływ na stronnictwo umiarkowane. *Monitor* podając te wiadomości dodaje, iż potrzebuje ona potwierdzenia, lecz w każdym razie według jego zdania, jest ona oznaką wzburzenia politycznego panującego w Berlinie.

Anglia.

London, 12 Kwietnia. Większa część wysłanych dziś pism tygodniowych roztrząsa list p. v. d. Heydta do ministra wojny. *Saturday Review* tak się w tym względzie wyraża: „Przed niewielu jeszcze dniami zdawało się, że możemy stanąć, którzy wywołali w Prusach obecne przesilenie, popierać będą upór przywrócić spór do ostateczności. Okólnik p. Jagowa był jawnem wypowiedzeniem wojny zasadzie swobody wyborczej, a o ile z charakteru urzędników pruskich wnosić możemy, zdaje się, że nie zaniedbają oni sposobności jak najsilniejszego wpływu na wyborców. Niektóre korporacje, jak władze uniwersytetów w Berlinie i Bonn; zaprotęstowały przeciw takiemu wpływowi, lecz nie przeszkodził urzędnikom podrzędnym spełnić dane sobie polecenie. W ogóle zdawało się dotąd, że gabinet czuje się dość silnym, aby miał robić ustępstwa. Naraz atoli zaszedł zwrot w uśposobieniu ministerjum pruskiego, który porobił nadspodziewanie to własne ustępstwa, których rozwiązania izba żądała. Ztąd się okazuje, że rząd przekonał się, iż dążności stronnictwa liberalnego dadzą się pogodzić z użuciem przywiązania do korony, oraz że rząd złe sobie postąpił rozwiązując izbę, albowiem uznał teraz słusność stawianych przez nią żądań. Stronnictwo przeto konstytucyjne odnosi niezaprzeczenie ważne zwycięstwo; chodzi więc tylko o to, aby potrafiło żeń skorzystać w duchu, krajowi prawdziwą korzyść przynieść zdolnym. Walka wyborcza rozpoczęła się jednocześnie z należytym pojmoowaniem życia konstytucyjnego, a los stronnictwa liberalnego w Prusach i Niemczech zależy będzie zapewne od rezultatu teraźniejszych wyborów.”

Tak samo prawie przemawia *London Review*, pismo które nie było poprzednio zbyt przyjaźnie dla izby pruskich uśposobione. Czasopiśmo to uważa chwilę obecną jako zwrot w historii państwa pruskiego i sądzi, że przesilenie parlamentarne otworzy oczy rządu na rzeczywiste dla dobra kraju dążności stronnictwa liberalnego.

Court Journal donosi, że Królowa opuści 28 b. m. Osborne, przenocując w Windsorze i uda się następnego dnia do Balmoral, gdzie przybędzie zapewne 30-go Kwietnia. Według tegoż dziennika, zdrowie księcia Leopolda, trzeciego syna królewskiego, polepszyło się znacznie skutkiem przepędzenia zimy w południowej Francji.

Rezultat walki pomiędzy okretami pancernymi „Monitor” i „Merrimack” wywarł w Ameryce nie mniejsze jak w Europie wrażenie. Senat waszyngtoński uchwalił niezwłocznie 13 milionów dolarów. Donoszą też z Ameryki, że „Merrimack” naprawił już uszkodzenia, jakie mu wyrządził silny jego przeciwnik „Monitor”, i że wkrótce wypłynie znów na morze. Spodziewać się przeto należy nowej próby mocy okretów opancerzonych w walce morskiej.

Z wyjątkiem kilku poruszeń strategicznych, działania wojenne w stanach niegdyś zjednoczonych nie przedstawiały do daty 28-go marca wielkiego interesu. Środek armji federalistycznej południowych, stojący nad Potomakiem, posunął się do Warrentown, a eskadra federalna wpłynęła do rzeki Mississippi, kierując się ku Nowemu-Orleanowi. Zresztą stan rzeczy w Ameryce północnej nie zmienił się.

Austria.

Wiedeń, 11 Kwietnia. Oświadczenie złożone przez p. Plenara, ministra skarbu, na czwartkowym posiedzeniu komisji finansowej izby deputowanych, nie zostało dotąd w formie autentycznej ogłoszone, a podane o niem przez dzienniki rozmaite wersje, nie są z sobą zgodne. Dla tego podajemy tu rozbiór tego oświadczenia ministerjalnego, ogłoszony w *Tagesbote aus Böhmen* i zdający się odpowiadać myślom przez p. Plenara wyrażonym.

Minister skarbu miał oświadczyć w imieniu rządu, że ten ostatni, dla bardzo ważnych powodów politycznych i ekonomicznych, życzy sobie utrzymania nadal zakładu centralnego dla kredytu monarchji austriackiej; że daleko zdaje się stosowniejszem, pozostawić nadal w tym celu, przy dotychczasowych jego przywilejach, istniejący już bank narodowy, aniżeli założyć nowy podobną instytucję, lecz że przy odnowieniu przywilejów banku, należy mieć przedewszystkiem na względzie tak pokrycie deficytu skarbu, jak i uregulowanie waluty. Dla tych powodów rząd postanowił, w ciągu jeszcze roku b. odnowić przywileje banku, ażeby zapewnić zwrot

b) Urzędnicy podwładni Komisji, służący w Guberniach, nosić będą ubranie według tejże formy z tą różnicą, że guziki powinny być z herbem właściwej Guberni.

c) Zwierzchnicy, Profesorowie, Nauczyciele i Urzędnicy Zakładów naukowych nosić będą takie same jak i Urzędnicy Komisji Rządowej mundurów ubranie, lecz bez białej u munduru wypustki i z tem, że w Wyższych Zakładach Naukowych w Warszawie, guziki będą z herbem Królestwa, a w innych tak w Warszawie jak i w Guberniach, z herbem właściwej Guberni.

2. Dla niższych oficjalistów w etacie niepomieszczonych, Komisja Rządowa oznaczy ubranie mundurów, stosując się do ogólnych o nich przepisów.

skarbowi, zastawionych pomienionej instytucji obligów z serji 1860 r. i zyskać w ten sposób czas dostateczny do uregulowania zawilej kwestji waluty. Kwestja czasu jest nader wielkiej wagi i powinna być tem bardziej uwzględniona, że z b. roku finansowego znaczna już część upłynęła. Już dla tych powodów niepodobna przystać na projekt pokrycia deficytu za pomocą emisji obligów skarbowych, albowiem wykonanie tej czynności wymagałoby więcej czasu, niż rząd ma go do rozporządzenia. Lecz z innych nawet powodów wychodząc, rząd nie może w żaden sposób oddać tego projektu do sankcji monarchji, albowiem zasady, na których spoczywa, mogą przysparzyć ogółowi stratę. Co się tyczy układów z bankiem zawartych, rząd nie stawia bynajmniej warunku, ażeby takowe zostały *en bloc* przyjęte. Byłoby to wielkim w życiu konstytucyjnym postępem, gdyby obrady i decyzje wszystkich pierwiastków prawodawczych wpłynęły na bieg tej sprawy. W każdym razie upór przywrócić przy jednostronnem zdaniu jest w kwestji niniejszej niepodobne. Dla tego rząd oświadcza gotowość zaprowadzenia w swych propozycjach, banku dotyczących, wszelkich możliwych modyfikacji, oraz popierania usilnie wszelkich środków zdolnych zapewnić rychłe umorzenie długu, w banku zaciągniętego, i powrót tej instytucji do uskutecznienia wypłat brzożącą monetą. Zresztą rząd proponuje, ażeby wszyscy jego reprezentanci powołani byli na posiedzenia komisji finansowej na wszelkie w tej kwestji narady, dla uniknięcia tego zamętu w opiniach, jaki dotąd panował. Czas drogi upływa, a chwila ukończenia obrad parlamentarnych zbliża się szybko krokami. Rząd ma już sobie porobione bardzo korzystne z rozmaitych stron propozycje, a chwila obecna nadzwyczaj sprzyja, albowiem obligi z 1860 r. stoją wysoko; lecz zrealizowanie ich jest niemożliwe, dopóki rada państwa nie uchwali swego w kwestji bankowej postanowienia.

Francja.

Paryż, 14 Kwietnia. Dzisiejsza *Patrie* stanowczo oświadcza, że margrabia de Lavalette powraca na swe stanowisko, a jednakże generał Goyon zachowuje także swoje. Jak sądzią niektórzy dzienniki, *Patrie* ma słusność pod pewnym względem odnosząc o tem rozwiązaniu sporu, jakie zresztą od pierwszej chwili dało się przewidywać z wachającą się i ostróżną postawą rządu Cesarzskiego względem obydwoh stronnictw, nibyto reprezentowanych przez dwóch agentów francuzkich w Rzymie. Lecz dzienniki te przynajmniej *Patrie* słusność co do samego faktu w obecnej chwili, nie zgadzają się na wywnieszenie przez to pismo zdanie, jakoby i ambasador i generał byli skłonni do zgodnego zachowania i rozwijania zamiarów rządu. Nie podlega wątpliwości, że polityka Cesarza jest tylko jedna; ale zdaje się także być niewątpliwem, że można ją rozumieć w dwojaki sposób, i że generał i ambasador każdy pojmuje ją inaczej, jak tego dowodzą istniejące pomiędzy nimi nieporozumienia, którym nikt zaprzeczyć nie może. Jeżeli zatem margrabia de Lavalette powróci do Rzymu na swe stanowisko, po głosnem, prawie publicznem oświadczeniu, że go nie może zachować jeżeli generał Goyon nie zostanie odwołany, to zapewne na zasadzie zapewnienia, że stan takiego antagonizmu, który przeszkadza jego działaniom, będzie nie długo zniesiony. Ponieważ pojednanie pomiędzy temi dwoma agentami jednego rządu, jest niemożliwe według słów p. de Lavalette, zatem trudno przypuszczać aby antagonizm mógł być inaczej usunięty jak przez odwołanie obydwoh wojsk załogi francuzkich w Rzymie. Teraz zaś, jak przedko generał Goyon zostanie odwołany z Rzymu, czy to na godność senatora lub dla objęcia buławy marszałkowskiej, czy też tylko na dłuższy urlop? kiedy p. de Lavalette spodziewa się urzędowego wstąpienia swego zwycięstwa? o tem nie można nie powiedzieć na pewno. Wiele osób mniema, że Cesarz ma w głowie całkowicie ułożony plan rozwiązania kwestji rzymskiej, lecz dopóki ważna jakaś okoliczność, spodziewana przez niego przedłużać później, nie pozwoli na jego urzędowe wstąpienie, dopóty wszelkie możliwe środki będą użyte dla zachowania *statu quo*.

Rząd francuzki nie myśli stawiać przeszkód podróży biskupów do Rzymu, do czego podobno nie mało przyczyniły się objaśnienia udzielone przez p. de Lavalette.

Rozmaite wieści, ciągle jeszcze krążą co do podróży Cesarza na wystawę londyńską. Czy Cesarz uda się tam sam, czy też z rodziną, załoba panująca na dworze londyńskim, boleść królowej po stracie małżonka, skutkiem czego nawet podane do wiadomości publicznej, że rocznica urodzin królowej nie będzie obchodzona w tym roku, w każdym razie nie pozwoli na uroczyste przyjęcie i nada widzenie się jego z królową angielską charakter zupełnie prywatny. Lecz spodziewają się, że lud angielski za to przyjmie Cesarza z ecclujacją go uprzejmością i gościnnością.

Jak donosi *Pays*, najważniejszym prawem jakie przypadnie naprzód do rozstrząsania Ciąłu prawodawczemu, będzie dekret o pobożności wojska 100,000 ludzi. Już sprawozdanie w tym przedmiocie zostało złożone w izbie, a rozprawy rozpoczną się zaraz po Świętach. Komisja budżetowa izby gorliwie pracuje. Lecz ponieważ budżet usprawiedliwiający za rok 1861 nie został jeszcze przesłany z Rady Stanu, nie wiadomy jest jeszcze dzień, w którym rozpocznie się rozprawy nad budżetem na rok 1863.

Według wiadomości z Grecji, Grivas naczelnik powstańców w Naupliu przesłał do konsułów europejskich zażalenie na wojska królewskie, jakoby takowe przeszkadzały wyjściu z miasta mieszkańcom Naupliu. Jeden z konsułów przesłał to zażalenie generałowi Hahn, który dowodził, iż przeciwnie, rząd grecki przedsięwziął wszystkie środki w celu udzielenia opieki mieszkańcom którzyby

chcieli opuścić nieszczęśliwą Nauplię i że powstańcy przemocą ich zatrzymując jako obronę przeciwko możliwości bombardowania. W skutku długiej narady pana Bourée z greckim ministrem spraw zagranicznych, oddano do rozporządzenia konsula francuzkiego w Naupliu, jeden statek francuzki, i przypuszczają, że będzie on mógł służyć za schronienie dla głównych dowódców powstania wyłączonych z amnestji, gdyby z konieczności musieli wyrzec się dalszej obrony.

Posel króla Madagaskaru p. Lambert, przesłał do reprezentantów zagranicznych uwięzionych przy dworze paryskim notę, zawiadamiającą o wstąpieniu na tron króla Radamy II, i wynurzającą życzenie aby mogły być zawiązane stosunki przyjazne handlowe z Madagaskarem, do czego król zobowiązuje się poczynić wszelkie ułatwienia.

Włochy.

Turyń, 11 Kwietnia. Przedmiotem rozpraw izby deputowanych jest obecnie projekt do prawa, upoważniającego ministra skarbu do wypuszczenia w obieg obligów skarbowych za 100 milionów. Niektóre osoby uważają prawo to jako krok przygotowywawczy do zaciągnięcia ogromnej pożyczki; tak jednak w rzeczy samej nie jest. Nowy minister skarbu p. Sella zrozumiał dobrze, że zawsze naprzód zabezpieczyć się należy, i że najstosowniej jest żądać powiększenia liczby obligacji skarbowych, wtedy właśnie kiedy najmniej ich potrzeba. Istotnie teraz mniej jak kiedykolwiek daje się czuć potrzeba pieniędzy, czego jawnym dowodem jest to, że w tych dniach znizono stopę procentu obligacji skarbowych. Cyfra 100 milionów nie jest bynajmniej wygórowana dla Królestwa Włoskiego, może nawet jest za mała, w porównaniu do dawnego królestwa Sardynskiego, w którym na 5 milionów mieszkańców przysłała była cyfra 30 milionów. Trzeba na to zwrócić uwagę, że oprócz tych obligów, Włochy nie mają innego długu bieżącego. Liczne żywoły składające dług bieżący we Francji, nie są tu dokładnie znane, i włoski minister skarbu, miałby pod tym względem wiele jeszcze do zrobienia w swym wydziale.

Dzisiaj wieczór ma mieć miejsce nadzwyczajne posiedzenie izby deputowanych, w celu rozstrząśnięcia projektu do prawa, zatwierdzającego wydatki wystawy Florenckiej. Budowniczo, którym powierzono wygotowanie kosztorysów, przekroczyli przy budowie wszelkie granice nadużycia, jakiego się zwykłe dopuszczają. W kosztorysach obliczono koszt urzędowania na 750,000 fr., tymczasem doszły one do 3 milionów. Izba jednak przynajmniej nie niewątpliwie, bo wszystko zrobione było w dobrej wierze, a przytem liczba przysłanych na wystawę przedmiotów była daleko większa, aniżeli się spodziewano. Ekonomisci i gorliwi stronnicy oszczędności, których nie brak w każdym zgromadzeniu, będą jednak mieli piękne pole do popisu. Niektórzy znów nie opuszczają zapewne sposobności wystąpienia przeciw dawnemu gabinetowi, ale w każdym razie skończy się na przyjęciu prawa, i to może bez wielkiej burzy jaką przedewszystkiem przewidują.

Dawny minister sprawiedliwości p. Cordova, znów jest bardzo niebezpiecznie chory.

WIADOMOŚCI TELEGRAFICZNE.

Paryż, 16 Kwietnia. Poselstwo greckie zakomunikowało następującą depeszę z Konstantynopola pod datą 13 Kwietnia: Statki parowe wojenne angielskie i francuzkie, posłane pod Nauplię przez ministrów pełnomocnych tych dwóch mocarstw, celem udzielenia schronienia swym konsułom i żołnikom, mające zarazem upoważnienie przyjąć na swój pokład rodziny, któreby chciały z tego korzystać, jako też powstańców amnestją nie objętych, powróciły do portu Pirejskiego nie osiągnąwszy żadnego skutku. Po odpłynięciu statków, powstańcy pozwolili rodzinom mieszkańców wyjść z miasta drogą lądową, po ściągnięciu z nich nałożonej opłaty.

Ragusa, 15 Kwietnia. Wukalowiec uciekł za granicę pod Grahovem. Michał Paic został mianowany wojewodą Zubzi, Kruszewicy, Dracowicy i Sutornicy.

Paryż, 16 Kwietnia. Dzisiejszy *Monitor* donosi, że wiadomość jakoby Cesarz zamierzał odbyć podróż do Anglii lub Prus jest bezzasadną.

Z Turynu donoszą pod datą wczorajszą, że rząd włoski zwrócił dobrą skonfiskowaną przez księcia Modeny.

Neapol, 13 Kwietnia. Ponawiają się pogłoski o rozległej władzy, jaka ma być czasowo powierzona dowódczemu wojskowemu w niektórych miejscowościach celem przytłumienia rozbojów. Generał Lamarmora miał już otrzymać stosowne rozkazy.

Frankfurt, 13 Kwietnia. Potwierdza się wiadomość o propozycji zrobionej przez Bawarję i Saksonję względem kongresu monarchów niemieckich; Cesarz austriacki uznał tego potrzebę, lecz nie chce rozpocząć pierwszych kroków.

Kopenhaga, 13 Kwietnia. Statki pancerne ciągle wzbudzają wielkie zajęcie; jednakże minister marynarki chce czekać na doświadczenia i ulepszenia, jakoby mogły nastąpić w urządzaniu statków pancernych, przed zaprowadzeniem zmian w marynarce.

Berlin, 16 Kwietnia. Według wiadomości nadesłanej do Börsen-Halle z Wiednia, podróż Króla Wiktora Emanuela do Neapolu ma nastąpić w skutku propozycji Cesarza Napoleona, zająca przez wojska francuzkie celem uspokojenia Neapolu tego państwa, lub przynajmniej prowincji neapolitańskich z terytorium rzymskim graniczących. W celu usunięcia tej propozycji, ułożono najprzód w Turynie plan uspokojenia Neapolu przez posłanie tam Garibaldiego w towarzystwie księcia następcy tronu. Lecz temu planowi sprzeciwiano się energicznie w Paryżu, co spowodowało

iz Ratazzi naklonił Króla ażeby sam osobiście przedsięwziął tę podróż, w której towarzyszyć mu będą posłowie francuski i angielski, z których ten ostatni działać będzie, z polecenia swego rządu, przeciw zamiarom Francji interwenjowania, podczas gdy pierwszy ma sobie poleconem przekonać Króla na miejscu, że jedynie interwencja francuska jest w stanie stawić opór skutliwym wpływom wynikającym z pobytu w Rzymie Franciszka II-go, za przyzwoleniem Francji i wbrew wszelkim przedłożeniom gabinetu turyńskiego.

Turyń, 13 kwietnia. Z długiego raportu generała La Marmora do ministra wojny okazuje się, iż obraz stanu prowincji neapolitańskiej nadzwyczaj przesadzono. Żadne ważne rozruchy nie zaszły w prowincjach południowych a rozbojństwo nie może mieć nadziei naruszyć bezpieczeństwa publicznego.

Mediolan, 13 kwietnia. Kongres legitymistyczny, który miał się zebrać w Wenecji lub Frondorffie nie przyszedł do skutku z powodu opozycji w księcia toskkańskiego. Mówią teraz o zjeździe wszystkich członków rodziny Burbonów.

Moskwa, 15 kwietnia. Wkroczywszy do Banjani, Derwisz pasza wysłał pod silną eskortą transport żywności do Niksich. Na wracającą eskortę napadło kilka tysięcy Czarnogórców i powstańców z Banjani. Pokrwawej ułamek, 4 bataliony Sami paszy zmusili napastników do odwrotu. Z obu stron wielu zabitych i rannych. Łuka Wukalowicz z niebezpiecznymi stronnikami cofnął się do Białej góry pod Grahovem, gdzie spodziewa się otrzymać posiłki. Mianowany przez Omer-paszę Wojewodą Zubci, Kruzewicz, Draciewicz i Sutorny, Michał Pać, jest płatny przez Portę.

London, 15 kwietnia. Według dalszych raportów z Nowego-Jorku z 3 b. m., twierdzą Puławski została przez unionistów otoczona i komunikacja z Savaną odcięta, ale Savana broniąca się silnie przez separatystów.

WIADOMOŚCI ROZMAITE.

— Dzień wczorajszy był niepogodny, w nocy i w dzień do godz. 10½ rano z małym przerwami śnieg gęsty padał, do południa panował wiatr mroźny, po południu mierny północno-zachodni. Powietrze chłodne, średnia temperatura dnia jest 1½ stopni, o 4½ niższa od normalnej; największe ciepło po południu dochodziło do 6 stopni, w nocy było 1 st. mrozu. Barometr opada, średnia jego wysokość jest 742.8 milimetr. Powietrze wilgotne, elektryczność 25 stopni.

— Dnia 3 Lutego r. b. wieczorem, kiedy Michał Serwatka sołtyś ze wsi i gminy Trzyciąż, i Franciszek Kiwor z wsi Chelma, gminy Jaganrot powiatu Olkuskiego, wzięli od dzielnymi saniami z Komory Szyce do Wolbromia starozakonnego Żelika Brandt, kupca z miasta tego i towarzyszy jego, dwaj nieznajomi ludzie samowolnie wsiadli na sanie Kiwora; — przestraszony tem kupiec Brandt przesiadł się na sanie Michała Serwatki, a wtedy napastnicy odebrawszy Kiworowi leżące w największym pośpiechu zbiegli z drogi, wjechali między wawozy, tam zatrzymali się, pobili Kiwora, zatkali mu śniegiem usta i następnie zabrawszy towary zbiegli. Poszukiwania wykazały, że napastnikami tymi byli: Szymon Plonka i Michał Lul właścicieli z Wielkiej wsi, gminy Ojów, powiatu Olkuskiego, ci oddani zostali właściwemu Sądowi po ukaraniu.

— W tych dniach wyszło nakładem księgarni A. Nowoleckiego (drukarni Ignacego Korkoszyńskiego), przerobione z niemieckiego oryginału przez księdza A. Sz. dzieło, pod tytułem: *Nauki religijno-moralne przeciwko namiętności pijanstwa*, przydatne dla kapłanów do użytku w nauczaniu kościelnym i dla czytelników ludowych. Nauk takich zawiera to dzieło: 1) o wyborze napoju; 2) o celu w użyciu napoju; 3) o miarze w używaniu napoju; 4) o szkodliwości opilstwa; 5) o sprośności pijanstwa; 6) o szkodliwości pijanstwa; 7) o wymówkach pijanicy; 8) o przyczynach pijanstwa; 9) o rzeczach ostatecznych pijanicy, zakończono stosowną modlitwą. Autor przetwarzając to dzieło miał na celu przedstawienie zgubne skutki pijanstwa ze względu religijno-moralnego, ponieważ na utratę zdrowia i majątku, wynikającą z pijanstwa. Nauki te, szczególnie pożyteczne mogą być dla użytku kapłanów, a jako bardziej dogmatyczne niż obrazowe, mniej są przydatne dla czytania do ludu, który nie jest dostatecznie usposobiony, aby mógł z nich bezpośrednio korzystać. Autor w przedmowie mniema, że nauki te bardziej mogą przyczynić się do wykorzenienia zgubnego namiętności pijanstwa, niż zakładane w sąsiednich krajach stowarzyszenia wstrzemięliwości, którym nie wiele przynajmniej skuteczności. Każdy człowiek, jak się zdaje potrzebuje napojów podniecających. Nie jesteśmy doświadczeni do poparcia tego mniemania do wiadomości opartych na fizjologii, lecz niejako popiera go to, że wszystkie nawet dzikie narody robią i używają podobne trunki. Ale sądzimy, że i w naszym nawet klimacie można by zastąpić upajającą wódkę, daleko zdrowiejszymi napojami, jako to piwem, miodem, taniami herbatą i t. d. Dopóki jednak zupełne wyrzeczenie się wódki nie nastąpi, trudno przy obecnym stanie ukształcenia naszego ludu, spodziewać się takiej zmiany. Z drugiej strony przywykły do rutyny przemysł, przyzwyczajony do fabrykacji wódki i odnośzenia z niej łatwiejszych korzyści, dopóki nie znajmie się produkcja piwa lub miodu, dopóki do tego nie będzie zmuszony koniecznością.

— *Gazeta Orenburgska* podaje sprawozdanie z jarmarku tak zwanego Nikolajewskiego, odbytego w Czelatja, od 13-go do 23-go Grudnia 1861 r. Wartość towarów na jarmark przywiezionych dochodziła do 220,345 rs.; sprzedano zaś ich za 94,501 r. Osób zjechało się około 9,740, pomiędzy którymi 3,886 Kozaków, Baszkirów i Kirgizów. Wynajem sklepów wyniósł 1,079 rs., a mieszkańcy za najmu wano mieszkanie zyskali do 960 rs.

— Piszą z Krakowa pod 15-m Kwiecia: W dniu 11 b. m. oddział nauk przyrodni-

czych i ścisłych tutejszego Towarzystwa naukowego odbył zwykajne posiedzenie miesięczne, na którym wyłącznie się zajmował rozbiorem prac sobie nadesłanych. Nasamprzód członkowie Towarzystwa, Dr. Oettinger roztrząsał rozprawę pod tytułem: *Nauka ludowa o choroby zjadliwej*. Ponieważ z rozbiorem tego pokazało się, iż pismo to nieodpowiada celom, jakie sobie założyło towarzystwo naukowe, przeto postanowiono je odesłać autorowi. Potem odczytano ocenę Dra Falekciego, o zmianach jakim ulega mózg w różnych chorobach, tudzież o znaczeniu tych zmian w rozpoznawaniu chorób. Wreszcie prezes Towarzystwa naukowego przedłożył zgromadzeniu nadesłaną rozprawę Dra F. Ksawerego Jasińskiego w Warszawie, o *światłowstrecie*, a przewodniczący w oddziale powyższym zawiadomił zgromadzenie, iż członkowie korespondujący Tow. Nauk., Dr. Wojciech Urbański, bibliotekarz księżnicy naukowej we Lwowie, przedstawił rozprawę pod tytułem: *O sposobie ukształcenia się elektryczności na dwóch osobno oddzielnych przewodnikach katalistycznych, w takim oddaleniu od siebie stojących, iż jeden z nich w drugim elektryczność wzbudzić może*. Do zdania sprawy z pierwszego pisma uproszono prezesa Majera; z drugiego zaś oddział oczekiwać będzie relacji od prof. Kuczyńskiego.

— *Hezda* donosi, że p. Karol Goryczka wydał w Wiedniu własnym nakładem: *Dunaj, Almanach Wiedeński*, ułożony przez pp. Kubickę, Peszkę i Dra Studnickę. Almanach ten w języku czeskim, zdobi portret Al. W. Szezberey.

— Czytamy w *Lumirze*, że p. Adolf Kuranda wydaje w Pradze nowy zbiór powiastek ilustrowanych dla młodzieży, napisanych przez p. J. Szulca. Zbiór ten, pod tytułem *Vinec* (wieniec), obejmuje ośm utworów.

— Według wiadomości podanej przez czasopismo *Slovenski Glasnik*, wielce lubiany przez słowenów poeta p. Mirosław Wilhar, wydał świeżo w Lublanie zeszyt czwarty zbioru swych utworów, osnutych po większej części na poezji ludowej. Zeszyt ten obejmuje następujące pieśni, wraz z ich melodjami: *Jutraj, zeczer, ljubenu, Vodniku* (Przewodnikowi albo nauczycielowi), *maja te bo in ne udajno se*. Zeszyt piąty wyjdzie w druku w przyszłym miesiącu, i obejmować będzie pieśni: *oraz, plevica, kosce, grabljica, zenica in mlatice*. Pieśni p. Wilhara nadzwyczaj upowszechniają się pomiędzy ludem słowenkim.

— Czytamy w czasopiśmie *Obecne Listy*: „Na uwagę zasługuje ułożony przez p. Spatnego dykcyonarz gospodarsko-techniczny, w językach czeskim i niemieckim, mający na celu upowszechnienie terminologii czeskiej w miejsce niemieckiej. Dykcyonarz ten obejmuje wyrażenia myśliwskie, tudzież dotyczące budownictwa i gospodarstwa wiejskiego. Inny tegoż p. Spatnego dykcyonarz niemiecko-czeski, obejmujący wyrazy z dziedziny gospodarstwa wiejskiego, tudzież lekarskie, technologiczne, leśnicze, myśliwskie, rybactwa, mularskie, ciesielskie, dotyczące budowy młynów, młynarskie i t. d., z objaśnieniami naukowymi.

— Liczne są wydawnictwa podejmowane przez towarzystwo Matiej czeskiej, stanowiącej jakby oddział muzeum czeskiego. Na szczególne zasługuje wzmiankę wydawany pod kierunkiem p. Jar. Erbeny, *Wybor z literatury czeskiej*, którego wyszedł niedawno zeszyt drugi części drugiej. Jest to wybór z utworów literatury czeskiej, od początku XV do końca XVIII stulecia.

— Czynny nakładem p. Tempski w Pradze, wydaje drugim nakładem historję czeską Palackiego. Zeszyt pierwszy wyszedł już z druku.

— Czasopisma czeskie donoszą, że pp. Józef Ulma i W. Kubelko otrzymali od władzy wyższej pozwolenie na wydawanie w Pradze czasopisma pod tytułem *Slavoj*, poświęconego muzyce w ogólności, w szczególności zaś czeskiej.

— P. Paulini, nadintendant w Angenburgu (w Prusach), będący kompetentnym w tym przedmiocie sędzią, gorąco zaleca metodę nauki śpiewu Dra Schwartza z Berlina, metodę, o której skuteczności sam się przekonał. Wiadomo wszystkim, że głos śpiewaków prędko się zużywa, co przypisują coraz większym wymaganiom nowożytnych kompozytorów, i zbyt monej instrumentacji akompaniamentu. Lecz p. Schwartz odkrył jeszcze trzecią przyczynę choroby gardła, na którą uskarżają się często artyści, którą to przyczyną jest błędne wydawanie głosu. Na szczególne znalazła się na to rada; uczony berliński profesor wynalazł sposób nauczania swym uczniom głosu jak im zapewnia organizacja i przywrócenia go tym co go stracili. P. Schwartz napropdza go poznać najdokładniej swym uczniom organa głosu, i tym sposobem doprowadza ich do wydawania głosu nie mechanicznie i instynktowo, lecz z wiadomością swobodnych poruszeń, za pomocą których odbywa się fonacja.

Podług tej nowej szkoły, naturalny głos artysty wydobywa się, już nie skoszlawiony przez fałszywą metodę, lecz czysty, z całą właściwą mu potęgą. Wiele znakomych artystów skorzystało z rad p. Schwartz'a i powróciło do zupełnego posiadania głosu, a nawet po kilku tygodniowych ćwiczeniach, nie tylko z łatwością mogło przebiegać całą swą pierwotną skalę, ale jeszcze wyrabiał sobie nowe niskie tony. P. Schwartz ogłosił swą metodę w 1856 r., w dziele pod tytułem: *System sztuki śpiewu, oparty na zasadach fizjologicznych*, do którego drugiego wydania sławny dr. Carus z Drezn, dołączył naukową przedmowę. Inne powagi i znakomitości naukowe, jak np. p. Jan Müller, wydały także przychylny sąd o metodzie, która takim sposobem została uświęcona i przez praktykę i przez teorię. Bezwątpienia niedługo przyjmą ją wszyscy zdolniejsi nauczyciele, pozostawiając dawną rutynę tylko tym, co uczą śpiewać ptaki.

— Między utworami muzycznymi wydanymi w tych czasach w Paryżu, budzą uwagę *Pieśni religijne*, Izraela Levy, kaznodziei przy bóżnicy starożytnych w Paryżu (ojca znanego humorystycznego pisarza i współredaktora wielu pism Juliusza Lowy). Pieśni te wydane po raz pierwszy przez rodzinę zmarłego autora, ozdobione są jego portretem i poprzedzone krótkim życiorysem.

— Przed niedawnym czasem drukarze i ich towarzysze w Mediolanie utworzyli stowarzy-

zenie pod nazwą: *Societa degli artisti tipografi di Milano* („Towarzystwo artystów typograficznych Medjolanu”).

BIBLIOGRAFJA ROSYJSKA

za miesiąc Marzec 1862 r.

(Dokończenie).

I. J. Gorlow. *Naczelna politycznej Ekonomii*. Tom 2-aj. S. Peterb.

Wyszedł obecnie z druku tom drugi „Zasad Ekonomii Politycznej” p. Gorłowa, profesora uniwersytetu petersburskiego, obejmujący traktaty: o drogach komunikacji, o drogach żelaznych, o pieniądzu, kredycie, bankach, pracy za robotę, o dochodzie z posiadłości ziemskich, o dochodzie z kapitałów, o dochodzie narodowym i o konsumcji. Autor, wstępnie do tego tomu, tak się wyraża: „Uznając ważność ekonomii politycznej tak dla ukształcenia ogólnego, jak i dla rozwiązywania rozmaitych kwestii praktycznych, wywołało w obecnych czasach w Rosji potrzebę studiowania tej nauki. Dla ułatwienia takich studiów, niektórzy autorowie poczęli wydawać przekłady lepszych w tej gałęzi dzieł, wyszłych za granicą. Nie śmiejąc bynajmniej ubiegać się z pierwszorzędnymi ekonomistami europejskimi, których prace ogłoszone są obecnie drukiem w rozmaitych przekładach, postanowiłem jednakże wydać niniejszy tom 2-gi, stanowiący koniec mego dzieła. Rosja, z powodu jej odrębnego historycznego rozwoju, przedstawia pod względem swego bytu ekonomicznego wiele zjawisk, jak tylko właściwych, lub przynajmniej w niej tylko jednej mających wielką ważność. Ztąd pochodzi, że nie jedno z tych zjawisk jej bytu ekonomicznego, bądź nie znajduje w dziełach ekonomistów zachodnich objaśnienia, bądź też nie może być podług zawartych tam zasad pojmowane. Istniało u nas niedawno poddaństwo, a własciarnie posiadający grunta całymi gminami, tak, iż warunki ceny, pracy za robotę, najmu gruntowego, dochodów i t. p., o wiele różniły się od takichże warunków w zachodniej Europie. Sam nawet klimat Rosji, nie pozwalający rolnikom pracować w ciągu kilku miesięcy pod gołym niebem, wywołał zasadę cel opiekuńczych, walczącą przeciw zasadzie wolnego handlu, w celu zapewnienia fabrykom krajowym jak największego rozwoju. Również system pieniężny i organizacja kredytów mają swe odrębne właściwości, wymagające specjalnego i szczegółowego studiowania. Dla tego też starałem się wskazać właściwości ekonomiczne, napotymane w Rosji, i to wprowadziłem do nauki ekonomii politycznej. Szczegółowe zaś i wszechstronne ich zbadanie stanowić będzie przedmiot pracy przyszłych uprawiających tę naukę w Rosji.”

Dzieło p. Gorłowa jest bardzo na czasie. W obecnej chwili czuć się daje w Rosji konieczna potrzeba pracy z dziedziny ekonomii politycznej, którą znalazła do położenia kraju zastosowanie. Znakomite dzieła ekonomistów zachodnich mogą się wiele przyczynić do rozszerzenia zakresu wiedzy i sprostowania wielu błędnych przekonań, lecz nie zdołają znaleźć bezwarunkowego pod wszystkimi względami w Rosji zastosowania. Praca przeto p. Gorłowa uważana być winna za podstawę do dalszego uprawiania ekonomii politycznej, odrębne położenie i warunki Rosji uwzględniające.

A. Katalinskij. *O diejstwi razriażnnoh i szuszczennnoh wozducha na organizm czelowieka i primienienie sztaloh wozducha k lečenju bolieznej*. S. Peterburg.

Wpływ powietrza na organizm ludzki, dopiero w nowszych czasach został ściśle określony. Świat starożytny nie miał wyobrażenia ani o składzie chemicznym powietrza, ani o jego właściwościach fizycznych. Tak Arystoteles sądził, że powietrze jest ciałem bez żadnej wagi, a błąd ten utrzymywał się odtąd w ciągu 18-u wieków, dopóki Toricelli w 1643 r. nie dowiódł, że siła parcia powietrza wyrównywa kolumnie żywego srebra, 28 cali wysokości. Od tej chwili rozpoczął się szereg spostrzeżeń nad powietrzem.

Powietrze zgaszczone w powietrze wplyw w zabiegi w wielu chorobach, jako to: w suchotach, utrudnionem oddychaniu, chronicznych katarach, w chorobach pochodzących z nie regularnego krążenia krwi w organizmie ludzkim, zwłaszcza gdy obok tego spostrzegać się daje brak apetytu i w wielu innych cierpieniach. Na każdy z tych wypadków p. Katalinski przytacza przykłady i spostrzeżenia, wyjaśnione dokładnie. W ogóle dzieło to obejmuje zwięzły wykład wielorakiego stosowania powietrza zgaszczonego w leczeniu chorób. Dane, tu przytoczone, są nadzwyczaj ciekawe. W rosyjskiej literaturze lekarskiej jest to pierwsza w tym przedmiocie praca.

Nie dawno zaczęto używać powietrza zgaszczonego w leczeniu chorób. Europa posiada tylko cztery zakłady, w których tym sposobem leczą, mianowicie: w Lugdunie, zakład p. Provanzi; w Montpellier, p. Bertin; w Nicei, p. Millet; i nareszcie w Petersburgu, założony niedawno przez p. Katalinskigo, autora niniejszego dzieła.

K. Szejkowski. *Opyt južno-russkaho słowaria. W 4 tomach. Wypusk 1-4*. A. B. Kiew. Str. XVII i 224 i 8-cy.

Prawie żadne prace nie były dotąd podejmowane w celu należytego zbadania języka małosurkiego. Dykcyonarz wyrazów małosurkich, zamieszczony przez p. Zakrewskiego w jego *Staroświeckim Bandurzyście* (Moskwa 1861), tak pod względem pomysłu, jak i jego wykonania i kierunku, stoi daleko niżej od obecnej pracy p. Szejkowskiego, zamierzonej na wielką skalę, cały bowiem dykcyonarz składać się będzie z czterech dużych tomów, a na teraz wyszedł tylko tomu pierwszego zeszyt pierwszy, obejmujący pierwsze dwie litery alfabetu.

Pogląd p. Szejkowskiego na znaczenie dykcyonarzy, jest bardzo trafny. „J. Grim”, powiada autor w przedmowie, „stał się zrobić z dykcyonarza książkę popularną i podręczną. W dykcyonarzu jakiego języka najłatwiej jest dać wyobrażenie o całym bogactwie moralnym narodu, od pierwszych chwil jego ro-

zwoju, do czasów wszechstronnego ukształcenia. Cel ten może być dopiętym jedynie pod warunkiem zbadania tak zewnętrznych, jak i wewnętrznych zmian zaszłych w każdym wyrazie, przyczem uwzględnić należy historyczny rozwój innych języków. Wierni swemu zadaniu, staraliśmy się przytoczyć w naszym dykcyonarzu jak najwięcej przysłów, zagadek, pieśni, w tych bowiem przejawach życia ludzkiego przechowało się najwięcej śladów języka pierwotnego. Wspominamy także o przesądach i zaklęciach, jako zdolnych dać wyobrażenie o stopniu rozwoju narodu w odległej epoce, w której takowe dąły początek rozmaitym obrędom i zwyczajom. Zwroćmy również należytą uwagę na odzież i pożywienie małosurów. W ten sposób dykcyonarz języka żywego jest zarazem encyklopedją narodową.”

Pomiedzy dykcyonarzami pp. Zakrewskiego i Szejkowskiego, zupełny panuje kontrast. U p. Zakrewskiego nie znajdujemy należytego poglądu na język. Wyszczególnia on tylko wyrazy (około 11,000), różniące się od wielkorosyjskich. Samo nawet wyjaśnienie przytoczonych wyrazów jest niedostateczne, a niekiedy niewierne. Metoda dykcyonarza jest przestarzała, scholastyczna, a wyrazy małosurkie autor porównywa tylko z polskimi. Lecz należy mieć na względzie, że to była pierwsza w tym rodzaju praca, i jako taka, zasługuje na uznanie.

Dykcyonarz p. Szejkowskiego przewyższa pod wszystkimi względami pracę p. Zakrewskiego. Można go porównać z dykcyonarzem języka serbskiego przez Karadźica, od którego nawet pod niektórymi względami wyżej stoi. Nie jest to zwykły dykcyonarz, lecz raczej encyklopedia narodowa południowo-wschodnia, o ile takowa na teraz jest możebna. Treść niniejszego zeszytu nader obfita. Jeżeli cały dykcyonarz ogłoszony zostanie drukiem, będzie to ważny dla całej słowiańszczyzny nabytek, tem bardziej, że p. Szejkowski zamierza przeprowadzić w nim język małosurki porównawczo względem innych języków słowiańskich. Cały dykcyonarz obejmować będzie około 36,000 wyrazów, a do każdego zeszytu dodawane będą traktaty teoretyczne o języku małosurkim.

P. Szejkowski przysłuży się także pod względem ustalenia pisowni małosurkiej. Dla całkowitego atoli wydania tej pracy potrzeba środków materialnych, a zatem poparcia. Pierwszy zeszyt obowiązany jest wyjściem świat pomocy ze strony uniwersytetu kijowskiego. Lecz i ta pomoc nie musiała być znaczna, gdyż nie znajdujemy w zeszycie wzmiankowanej na okładce ważnej i ciekawej części porównawczej i traktatu dotyczącego wyrazów pierwotnych, od których inne pochodzą.

Systematyczny ukazatel k socinienjam Bielinskaho, posobie pri izuczenii teorij i istorij słowiesnosti. Sostawil prepodawatel słowiesnosti K. P. S. Peterb.

Niewielkie to dzieło ma na celu ułatwienie studiów nad pomyślnymi i zasadami Bielinskigo, tudzież wskazanie sposobu poczerpięcia z jego prac wiadomości z dziedziny filozofii, estetyki i historii literatury. Takiego celu dowodził tak sam tytuł dzieła, jak i następującystęp przedmowy: „Kto przeczytał z uwagą artykuły krytyczne Bielinskigo, ten przekonał się, że obejmują one wielkie bogactwo jasnych i szczegółowo rozwiniętych sądów o estetyce i historii literatury, w szczególności rosyjskiej. Z drugiej atoli strony zdania te tak są rozrzucone po rozmaitych tomach, że trudno je zestawić i śledzić za stopniowym rozwojem myśli krytyka. Okoliczność ta spowodowała nas do napisania dzieła niniejszego.”

Praca ta, jako sumienna i staranna, jest wielce przydatna. Działalność naukowa Bielinskigo była nadzwyczaj rozległa, a poglądy jego, odznaczające się oryginalnością i głęboką znajomością rzeczy, były w swoim czasie nieporównane. Lecz i terazniejsze pokolenie znajdzie tu bardzo obfity materiał naukowy, jakkolwiek myśl ludzka, coraz nowe drogi torująca, pod nie jednym względem nie podda się wyłącznemu autorytetowi pomysłów tego uczonego.

Kossowicz. *Cztery statki z Zendawesty*. S. Peterb.

Wspominamy tu o godnym uwagi wydaniu w r. z. przez p. Kossowicza, „Czterech ksiąg Zendawesty”, z tekstami zendzkimi i pęglyjskimi, oraz z przekładem na język łaciński i rosyjski, tudzież z dodaniem słowniczka. Dzieło to, nader ważne w literaturze rosyjskiej zjawisko, nie doznało w pierwszych chwilach przychylnego ze strony krytyki przyjęcia. Główny zarzut, jaki tej książce stawiano, jest ten, iż nie znajdzie czytelników. Błędne to zdanie samo przez się upada, nie bowiem dziwne, że czytelników nie było dla gałęzi nauki, która nie miała wcale uprawiać. Ukazanie się pierwszego w tej gałęzi dzieła, sumiennie opracowanego, jest pierwszym krokiem do utworzenia kółka czytelników, którzy w studiowaniu podobnego rodzaju prac znajdą upodobanie. Czasopismo *Literaturnaja Liotopis* powiada między innemi: „Możemy jeszcze długo, bardzo długo obejść się bez Zendawesty”. Ludzie w ogóle obcy się mogą być bardzo wielu rzeczy, których atoli pojawienie się jest nader pożądanem. Tak samo i wydawnictwo niniejsze jest cennym dla literatury rosyjskiej nabytkiem, zdolnym zaznajomić ukształconszą publiczność z przejawem myśli narodu wschodniego w odległej starożytności.

Powiatę należy pracę p. Kossowicza, jako ważny przyczynek do badań uczonych europejskich nad starożytną literaturą wschodnią.

Iwan Gonczarow. *Obłomow, roman w 4-ch czastkach*. — *Obykowniennaja istorija, roman w 2-ch czastkach*. S. Peterb.

Romanse te p. Gonczarowa drukowane już były poprzednio w piśmie miesięcznym *Obiczestnennaja Zapiski*. W Obłomowie p. Gonczarow chciał dać obraz lenistwa człowieka, odkładającego nie tylko wszystkie swoje interesy na jutro, lecz i całą swą działalność historyczną na kilkadziesiąt lat. Jest to lenistwo, które wie dzie do zapomnienia o wszystkim i które utworzyło dwie klasy narodu: obywateli ziemskich i chłopów-poddanych; tych ostatnich zresztą nie można pomawiać bezwa-

runkowo o lenistwo, albowiem nie byłiby w stanie wyżywić się bez pracy. W Obłomowie autor usiłuje uszlachetnić to lenistwo, wystawić je w korzystniejszym niż w rzeczywistości świetle; lecz poczuć prawdy, towarzyszące wiecznie wznośnemu talentowi, nie dozwala mu tego uczynić, z kąd pochodzi, że pomimo wielu pięknych stron, oraz wyrzekania na samego siebie, Obłomow pozostaje niezmiennym od początku do końca, od pierwszego wystąpienia w powieści do samego zgonu. Jako kontrast Obłomowa, występuje tu Sztolce; jest to raczej uosobienie idei człowieka w wysokim stopniu duchowo rozwiniętego i poświęcającego się działalności poważnej i pełnej wznośnych pomysłów, lecz nie zupełnie praktycznej. Takiego Sztolca w ludzkim ciele nie ma w rzeczywistości, jakkolwiek zalety, na utworzenie jego charakteru składające się, znaleźć można poniekąd w zapale młodzieży, żadnej pięknych czynów.

U p. Gonczarowa nie napotykamy ani bohaterów cnoty, ani bohaterów występku; autor nie dopuszcza się złozczeń, lecz używa broni ironji i daje nauki w sposób łagodny i miły; z drugiej atoli strony, nie wyprowadza na widownię takich obrazów i osób, jakie znajdujemy u Dickens'a, a z którymi trudno rozstać się i których los zdolny jest mocno zainteresować czytelnika. Najwydatniejsze są w obu powieściach p. Gonczarowa postacie sług. Po raz to może pierwszy w literaturze rosyjskiej typ ten traktowany jest z takim zamiłowaniem.

W drugiej powieści (Zwyczajna historia), również występują ludzie nie z życia rzeczywistego, lecz z idealnego wzięci, z wyjątkiem chyba, jak to wyżej powiedzieliśmy, charakterów sług. Da się to głównie powiedzieć nie co do osób drugorzędnych, lecz co do głównych bohaterów, którymi są Piotr Iwanowicz, jego synowie, a poniekąd i jego żona. Nie są to ludzie rzeczywisti, jakich w życiu napotykamy, lecz ideały, albo raczej zadania psychologiczne do rozwiązania. P. Gonczarow dąży do noszenia odzwierciedlenia myśli, tak, iż bohaterowie jego nie są postaciami po-dlegającymi przywarom istot ziemskich, w których których żywa krew płynie. Mają oni z życia rzeczywistego same li-tylko nazwiska.

Przy tej zrzeczności nadmienimy, że romans „Obłomow” przyswojony został niedawno literaturze czeskiej.

Izbrannaja dramy Kalderona. Perekod s ispanshako S. Kostarewa. Moskwa.

Przekład dramatów autora hiszpańskiego Kalderona, w dwóch częściach, obejmuje dwa utwory: „Lekarz swego honoru” (*Wracc swoję czesć*) i „Życie snem” (*Żiti jest son*). Oba należą do liczby świeckich utworów poety hiszpańskiego, który, jak wiadomo, napisał znaczną liczbę (72) dramatów treści religijnej, czyli tak zwanych *autos sacramentales*. Z powyższych dwóch utworów, drugi — „Życie snem” — zasługuje na uwagę, z powodu, że autor wprowadził doń rosyjskie osoby działające, mianowicie, wielkiego księcia moskiewskiego Astolfa i bojarównę Rosaurę. Tak same nazwy tych osób, jak i przebieg sztuki, nie mają w sobie nic rosyjskiego, co zresztą dziwić nie powinno, gdyż autor nie znał bynajmniej tamiecznych stosunków. Rzecz dzieje się w XVI stuleciu, a domyslać się można, że za panowania Jana Groźnego.

KURS GIEŁDY WARSZAWSKIEJ.

z dnia 17 kwietnia.

Monety.	żądano		placono	
	rsr.	kop.	rsr.	kop.
Pół-Imperjal Rosyjskie.	—	—	5	82
Dukaty Holenderskie nowe ważne.	—	—	—	—
Pruski Kurant. — za 100 Tal.	—	—	—	—
Papiery.				
Oblig. Skar. za 100 rs. (oprócz kuponu)	98	31	92	81
Bilety Skarbu Królestwa Polskiego	—	—	—	—
Listy Zast. III-go Okresu serya 1 i 2 (oprócz kuponu) za 15 rs.	15	13	15	11
Akcie Głównego Towarzystwa Rosyjskiego dróg żelaznych.	—	—	—	—
Oblig. wspólne Żeglugi Parowej w Królestwie Pols. po rs. 750.	—	—	—	—
Akcie Drogi Żelaznej Warszawsko-Budygskiej po rs. 100	84	50	—	—
dito 500	83	33	—	—
Akcie Drogi Żel. Warsz.-Wied.	69	50	69	—
Wzle.				
Berlin . . . . . 100 Tal. k. t.	105	90	105	75
" 100 Tal. k. t.	—	—	—	—
Gdańsk . . . . . 100 Tal. k. t.	—	—	—	—
" 100 Tal. k. t.	—	—	—	—
Hamburg . . . . . 300 Bmk. 2 M.	160	50	—	—
London . . . . . 1 Ft. St. 3 M.	7	20	—	—
Moskwa . . . . . 100 Rs. 1 M.	—	—	99	50
Petersburg . . . . . 100 Rs. 1 M.	—	—	99	66
" 100 Rs. k. t.	—	—	—	—
" 300 Fr. 2 M.	85	35	—	—
" 300 Fr. 1 M.	—	—	—	—
Wiedeń . . . . . 150 Zlr. 2 M.	80	40	—	—

Wartość kuponu bieżącego od oblig. Skarb. k. 18½

„ „ od Listów Zastawn. III-go Okresu k. 19½

KURSA TELEGRAFICZNE.

z Berlina z dnia 17 kwietnia.

	żąda-	plac.
	ja	
5ta Pożyczka Rosyjska	—	84½
6ta	—	98
Obligacje Skarbowe 4½	—	81
Listy zastawne 4½	—	85
Bilety Banku Polskiego	—	84½
Weksele na Warszawę	—	85
Petersburg 3 tygodniowy	—	84½
London 3 miesięczny	—	82½
Paryż 2	—	79½
Hamburg 2	—	150½
Wiedeń 2	—	75
Żyto na targu	—	50½
na dostawę późniejszą	—	49½
z Paryża.		
Renta 3½	—	70 30
Akcie kredytu rachmego	—	628

